

CASTLES IN THE ÎLE-DE-FRANCE, GRAND EST AND BURGUNDY-FRANCHE-COMTÉ REGIONS AS A TOURIST DESTINATION¹

Abstract: France is an established leader in world tourism in terms of annual international tourist arrivals. It is one of the first countries where international tourism originated two centuries ago. Today the country is distinguished by diverse tourism products based on well-utilized and attractively presented tourism resources. One of the specific attractions of France is its castles. They have huge potential that, if well supported and maintained, pays off many times for the care taken, financially, culturally and emotionally. The focus in the present paper is on the castles of three French regions - Ile-de-France, Grand Est and Burgundy-Franche-Comté.

Author information:

Vanya Vasileva

Assoc. Prof. PhD

Konstantin Preslavsky University of Shumen

✉ v.vasileva@shu.bg

🌐 Bulgaria

Yordanka Marcheva

Student

Konstantin Preslavski University of Shumen

🌐 Bulgaria

Keywords:

castles, France, tourism

УВОД

Франция е дългогодишен лидер в световния туризъм що се отнася до пристигания на международни туристи годишно. Тя е сред първите страни, в които се заражда международния туризъм още преди два века. Днес тя се отличава с разнообразен туристически продукт, базиран на добре усвоени и атрактивно представени туристически ресурси. Една от специфичните забележителности за Франция са нейните замъци. Те са огромен потенциал, който при добро отношение и поддържане се отплаща многократно за положените грижи както във финансово, така и в културно и емоционално отношение.

Обект на изследването са средновековните замъци в три от регионите на Франция, а именно Ил дьо Франс (Île-de-France), Гранд Ест (Grand Est) и Бургунд-Франш-Конте (Bourgogne-Franche-Comté).

Предмет на изследването е развитието на туризма, базиран на средновековните замъци в посочените райони.

За замъците във Франция досега е писано, но повече за тези по долината на река Лоара. Повечето предлагани от световните туристически агенции дестинации са именно тези – по Лоара. За замъците в посочените три региона на Франция трудно се намират данни. До 2015 г. тези дестинации не са особено популярни и търсени.

¹ Публикацията се осъществява по проект „Изследване на ресурсния потенциал на туристически райони в България“ (Договор № РД-21-163 /04.03.2020 г.) към катедра „География, регионално развитие и туризъм“ на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, като и с подкрепата на Фонд научни изследвания, договор № КП-06-МНФ/21

Целта на проучването е да се изследват замъците в регионите Ил дьо Франс (Île-de-France), Гранд Ест (Grand Est) и Бургунд-Франш-Конте (Bourgogne-Franche-Comté) и да се направят изводи за тяхното значение за формирането на туристическия продукт на Франция.

Основните научно-изследователски **методи**, които са използвани в настоящото проучване са обзор на съществуващата досега литература по въпросите на антропогенните туристически ресурси във Франция, теренно проучване, събиране и обработка на статистически данни за замъците в разглежданите региони като туристически обекти, анализ на получените данни от изследването.

ЗАМЪЦИТЕ КАТО ТУРИСТИЧЕСКИ РЕСУРС

Замъкът е вид сграда или комплекс от сгради с укрепителни и отбранителни функции, строена по време на Средновековието в Европа и Близкия изток от европейската аристокрация. В Западна Европа замъците се появяват през IX и X век след разпадането на Франкската империя, в резултат на което територията ѝ е поделена между отделни принцове и благородници. Въпреки че съществуват различни мнения за основното предназначение на замъците, най-често така се наричат частните или държавни укрепени резиденции на монарси, феодали или благородници. Различават се от крепостите по това, че те са резиденции, с присъща жилищно-представителна функция, а от укрепените градове по това, че не са съоръжения за обществена защита. Терминът се използва за разнообразни постройки - от фортове, разположени на хълм, до провинциални имения. За период от 900 години, през който са строени замъците, последните приемат най-различни форми с разнообразни допълнения, но някои части, като например крепостни стени и бойници, остават тяхна обща характеристика и се срещат почти навсякъде. Според предназначението си се разделят на:

- **Представителни** Строени са в столиците или в седалищата на феодалите. Тези функции са предопределили богатата украса.

- **Рекреативни** Създадени са за отдых на владетеля и семейството му. Използвани са сезонно и поради това са по-малки и по-семпли.

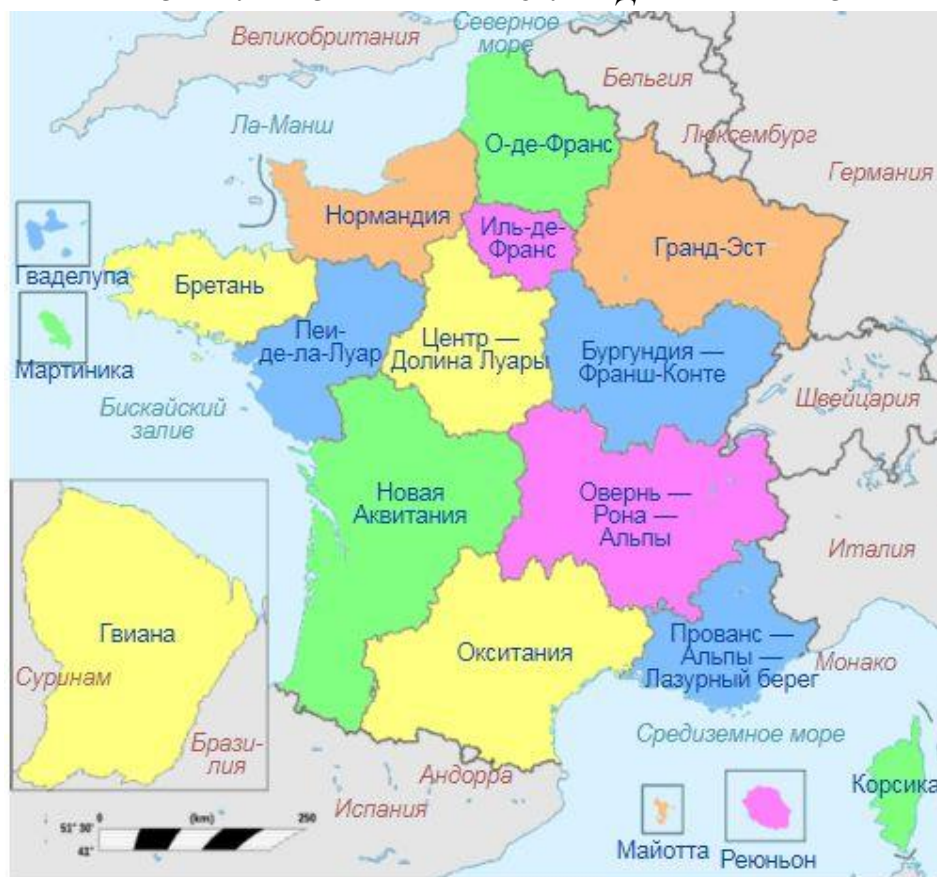
- **Военни съоръжения** Укрепленията упражняват контрол над областта непосредствено около тях и са едновременно пригодени за отбрана и нападение. тези здания служат също така като **административни центрове** и **символи на властта**, подчертаващи и узаконяващи социалния статут на владетеля. Градските замъци са използвани за контрол над масите и важните търговски пътища, докато провинциалните често се намират в близост до архитектурни или природни особености, които са от съществено значение за общността, например мелници или плодородна земя.

Замъците първоначално се строят от дърво и пръст, като по-късно за усиление на защитата се използва камък. Ранните замъци често търсят природни, естествени защити и по тази причина не включват кули и бойници, разчитайки на централната защитна част. В края на XII и началото на XIII век се появява научен метод за строеж на замъци. Това води до появата на кули. Не всички елементи на замъка са военни. Такива като рова например се превръщат от защитни допълнения в символи на власт и могъщество, строени за да впечатляват и доминират околния пейзаж. Въпреки че замъците продължават да се строят и през XVI век, снабдяването им с нови приспособления против топовните атаки, ги правят неудобни и нежелани места за пребиваване. Като резултат от това истинските замъци западат и са заменени от артилерийски фортове без никаква административна роля и от провинциални имения без защити. От XVIII век се възобновява интересът към замъците и се изграждат нови като част от романтичното възраждане на готическата архитектура, но те не се използват за военни нужди.

Замъците са сравнително големи сгради с доста атрактивна, уникална, запомняща се фасада и цялостно архитектурно оформление. Техни допълнения могат да бъдат църкви,

паркове, помещения за обслужващия персонал, конюшни, складове, остъквени зимни градини и др. Основна обаче си остава главната сграда, която фокусира вниманието на туристите. Според периода на завършването си, финансовите възможности на аристократичната фамилия, художествения вкус на собственика, архитектите и други случайни фактори се е получило огромно разнообразие от стилове на оформление на замъците. Обикновено туристите са впечатлени от симетричните стълбища с водни каскади, парадните входи, декоративно оформените с арки, розетки, корнизи многобройни прозорци, ъглови и централни кули, куполи и т.н. За много градове техният замък е съответният туристически символ. Замъците са важен ресурс за развитие на културния туризъм.

ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ НА РАЗГЛЕЖДАНИТЕ РЕГИОНИ

Фиг. 1: Регионите на Франция²

Регион Ил дьо Франс (Île-de-France)

Още при създаването на кралството на франките от Хлодвиг през 486 г. земите на Ил дьо Франс, между реките Сона и Лоара, са ядрото на държавата, наречена на латински Франция. Ил дьо Франс включва град Париж и неговите предградия и сателитни селища и неофициално е наричан Парижки регион. Днес *Ил дьо Франс* включва 18,8% от населението на Франция, при само 2,2% от площта ѝ (12 012 km²), което го прави най-населения регион (12 213 364 жители през 2016 г.) и най-гъсто населените (1 006 жители/km²) във Франция.³ Жителите му се наричат парижани. Понякога неправилно определян като „Парижки регион“, той е силно централизиран в Парижката агломерация, която обхваща 23,7% от регионалната повърхност и където живее 88,6% от населението на региона. Градската зона на Париж (която съответства на концепцията

² <https://vse-turisty.ru/karty-frantsii/>

³ „*Île-de-France- Portrait of the Region- Key figures (in French)*“. Regional Council of the Ile-de-France.

за басейн за заетост) обхваща почти целия район на Ил дьо Франс и части от съседните региони. *Ил дьо Франс* е най-богатият регион във Франция и един от най-добре развитите в Европейския съюз. Регионът е разделен на 8 департамента.

Регион Гранд Ест (Grand Est)

Гранд Ест (буквално „Голям изток“) е регион в североизточна Франция, който обхваща 57 441 km², около 1/10 от площта на страната. Административен център е Старсбург. Регионът е официално образуван на 1 януари 2016 г. от сливането на регионите *Елзас*, *Лотарингия* и *Шампан-Ардени*. Населението му е 5 559 051 жители, или 8,4% от френското население (2019 г.).⁴ Има 10 департамента. Характеризира се със своя селски характер с 5 211 общини (01.01.2019 г.), от които 91% имат по-малко от 2000 жители. С почти 80% от своите земи, посветени на селското и горското стопанство, регионът се нарежда на първо място в националната класация за своите селскостопански продукти и по брой работни места в дърводобивната промишленост. Известен е със своите забележителни природни територии, 6 регионални природни парка покриват 15 % от територията. Със своите 25 регионални природни резервата, регион Гранд Ест притежава природни богатства, които са се превърнали в истински места за образование в областта на околната среда.

Регион Бургунд-Франш-Конте (Bourgogne-Franche-Comté)

Бургунд-Франш-Конте е разположен в източната част на Франция с център град Дижон. Обхващащ площ 47 784 km² (8,6%). Образуван е през 2016 година с обединението на дотогавашните региони Бургундия и Франш Конте. Населението му е 2 795 301 (4%) жители (по приблизителна оценка към 1 януари 2019 г.).⁵ Той е сред най-слабо населените региони с гъстота на населението – 58,5 души/km². Регионът е разделен на осем департамента.

ЗАМЪЦИ В РЕГИОН ИЛ ДЪО ФРАНС

Замъкът Фонтебло (Château de Fontainebleau)

Фонтебло е една от бившите най-стари резиденции на френските крале, близо до едноименния град, разположена на 65 km югоизточно от Париж и на 3 km от левия бряг на р. Сена. Обширният комплекс от дворцови постройки се намира на територията на голям живописен парк. Историята на замъка започва с ловджийска хижа, построена в богата на дивеч гора, близо до извора Бло, откъдето идва и названието му Фонтебло („фонтен“ – на френски „източник“). По-късно на мястото на хижата бил построен замък, станал за дълго кралска резиденция. Постепенно към останалата от XII век кула на средновековна крепост всеки крал добавял по нещо ново. Така се получил необикновеният архитектурен ансамбъл от великолепни сгради и красиви градини. Малкото селище Фонтебло се разраства бързо още през XVI век, когато кралският двор на Франсоа I се премества през летните и есенните месеци в замъка. Той става любима резиденция за ловни и светски забавления на всички френски крале. Тук се вземат важни за държавата решения. Още в началото на XVI в. Фонтебло е значително съоръжение, което чак до началото на XIX в. (империята на Наполеон I) продължава да се развива и с времето се превръща в огромен архитектурно-парков комплекс. Най-важната негова част е величественият дворец от XVI в., построен при крал Франциск на мястото на по-ранния кралски дворец крепост. За дворцовия комплекс са характерни дворовете с оригиналните подковообразни външни стълбични изходи. Някои помещения и тяхната наредба принадлежи към най-добрите френски дворцови интериори от XVI в. Сред тях най-известна е галерията на Франциск I и галерията на Анри II, стаите на херцогиня д'Етан, в изработката на които са участвали италианските майстори Ф. Приматичо и Дж. Б. Россо – основателите на т. нар. първа школа „Фонтебл“ с характерното за нея богато използване на гравирани панели, декоративни фризове, изчукани релефи и стенна живопис. Някои апартаменти са в стила на рококо и ампир.

⁴ www.citypopulation.de; <https://www.grandest.fr/en/presentation-of-the-region/>

⁵ www.citypopulation.de

През XVII в. във Фонтбло е направена партерна градина, а през XIX в. е създаден прекрасен английски парк, заемащ около 80 хектара. Пресича го канал от по-ранно време. Дворецът Фонтбло е известен във френската история като място на важни политически събития. По времето на Наполеон Бонапарт той е императорски дворец. Тук през 1814 г. се състои първото абдикиране на Наполеон I.

Днес замъкът е разположен на 170 дка, има 1900 стаи и е заобиколен от 7 000 хектара горски масиви. Повече от две трети от тях са запазени и възстановени в автентичния си вид. Всеки сантиметър от стените и таваните са богато декорирани, с копринени тапицерии, дървени и мраморни фризове, фрески, орнаменти от фино и скъпо дърво и мрамор и много, много позлата. Във всичко това са вплетени инициалите и хералдическите замъци на кралиците и техните съпруги. Най-значителни преобразувания прави *Франсоа I* през Ренесанса, с което и определя архитектурния стил на сградите. Той изгражда Златната врата, Балната зала, двора на Белия кон, художествената галерия. В нея събира колекция от най-известните картини в света, сред които „Джокондата“ на Леонардо да Винчи, скулптури, гоблени, скъпоценни камъни и украшения. С тази галерия замъкът се превръща в школа, център на изкуствата за Европа. Част от колекцията вече е в Лувъра и в Националната библиотека на Франция, друга е все още изложена в замъка. Делото на Франсоа I продължават неговият син Анри II и съпругата му Екатерина Медичи, Анри IV и Луи XIII. Оттогава са галерията на Диана, вратата на Дофина, кралският кабинет, църквата „Св. Троица“ и стълбата пред главния вход на замъка във форма на двойна подкова. Наполеон Бонапарт приел в замъка римския папа, а след това превърнал Фонтбло в своя любима резиденция. Той преустройва така наречените малки апартаменти, а големите използва за тържествени приеми и церемонии. Голямата кралска спалня превръща в Тронна зала. През 1137 г. е резиденция на Людовик VII.

Сега дворецът е с богати музеи и привлича много туристи. Запазен е разкошния комплекс от дворцови съоръжения (XVI–XVII век) – кралските покои от епохата на крал Франциск I (XVI век), тронни и бални зали, галерията на Франциск I, балната зала на Хенрих I, апартаментата и будоара на кралиците, тронната зала на Людовик XIII и салона на Наполеон I, парк с езера и фонтани. Многобройните здания на двореца не са в един стил. Замъкът е един от уникалните архитектурно-паркови ансамбли на Франция. Днес Фонтбло е национален музей. В двореца се помещава музей на мебелите, гоблените и живописата. Днес тук е открит и музей на Наполеон, където във вътрешните покои са експонирани личните вещи на императора.

Днес дворецът се посещава от 10 милиона туристи годишно. Французи и туристи от цял свят го предпочитат и заради изключително красивата гора на площ от 500 km². Освен ловни преживявания сега тя предлага различни възможности за отдих, туризъм, конна езда в множество и хиподруми, каране на велосипеди и скейтборд, джогинг, скално катерене, великолепни условия за пикник и приятен уикенд.

Замък Во льо Виконт (Château de Vaux-le-Vicomte)

Това е най-големият частен дворец във Франция, квалифициран като шедьовър на архитектурното изкуство. Никола Фуке, министърът на финансите от времето на Мазарини построява на 64 км. от Париж великолепен дворец с огромен парк, за който ангажира най-добрите архитекти и художници. Фуке наел трима професионалисти – Льо Нотр (специалист по паркове), Льобрьон (художник) и Льо Во (архитект). Во льо Виконт поставя началото на ново по мащаб градинско строителство. Счита се, че той е и предшественик на Версайския дворец и парк. За построяването на парка е било необходимо да се изместят три села и да се отклонят водите на една река. Общата площ на парка е около 100 акра. Близо 18 000 работници са били ангажирани в строителството, което отнело 5 години (1656-1661). Композицията на парка е съсредоточена около главната алея, която се явява и главната ос, както и около три други напречни оси. Цялостният дизайн на парка Во льо Виконт е всъщност израз на новите

разбирания на Льо Нотр за градинското изкуство. Той си служи изключително с принципите на перспективата и оптиката. Оформя идеално партерите и водните площи. Използва своите новаторски идеи и в скулптурната украса. Паркът Во льо Виконт е също така и първият френски парк, украсен с толкова много скулптури, което дотогава е твърде рядко. Днес градините са значително запазени благодарение на фамилията Сомиер, които закупили имота в края на 19^{-ти} век и се заели с възстановяването им. Били са необходими 25 години за реставриране на градините с фонтаните и 1000-метровия канал. Два пъти в месеца от пролетта до есента тук се устройва нощен спектакъл – съчетание от светлинна и водна феерия, на фона на класическа музика.

ЗАМЪЦИ В РЕГИОН ГРАНД ЕСТ

През региона преминава тематичният маршрут „По пътя на шампанското“. Замъците са част от забележителностите в този маршрут.

Замъкът Тиери (*Château-Thierry*)

Това е типичен боен замък. След 946 г. замъкът на Шато Тиери е дом на Ебер льо Вю, граф на Омоа от династията Вермандоа и Соазон. Шато Тиери е бойно поле за две важни битки. Битката от 1814 г. е част от Наполеоновите войни и в нея противници са Франция и Прусия, а тази от 1918 г. е част от Първата световна война и в нея се бият американци и германци. През 1918 г. край замъка е открита постава за известното Парижко оръдие, но то самото никога не е намерено. Паметници и други забележителности, представляващи туристически интерес са стените на замъка, църквата „Свети Крепен“ (XV век), кулата Балан, американският паметник и гробище „Ен-Марна“ от Първата световна война (южно от село Бело), американският паметник „Шато Тиери“ (над града), винарните за шампанско и няколко църкви. Шато Тиери е възлова станция по регионалната железница, започваща от Източната гара в Париж. Също така през него минава и шосето А4, свързващо Париж с източната част на Франция. Тук е роден френският писател-баснописец Жан дьо Лафонтен (1621 – 1695). В Шато Тиери почива Куентин Рузвелт (1897-1918), американски лейтенант от Военновъздушните сили, син на Теодор Рузвелт, 26^{-ият} президент на САЩ (1901-1909).

Замъкът Пайен (*Château de Payen*)

Това е боен замък от XII век, свързан с орденът на Тамплиерите.

Посочените замъци са част от регионалния маршрут Пътят на шампанското – напитката патент на областта Шампан. По пътя на шампанското се отсяда в средновековни замъци, с които регионът изобилства. Същевременно стаите са обзаведени с всички модерни екстри, без които съвременният градски човек не може. Нощувките са на много приемлива цена – от 60 евро на човек.

ЗАМЪЦИ В РЕГИОН БУРГУНД-ФРАНШ-КОНТЕ

За Бургундия французите говорят с две думи – „du vin“ (вино) и „devin“ (божествено). Разположената в източната част на страната провинция е известна преди всичко с хубавото си вино, към което обаче се добавят и богата история, изключителни архитектурни паметници и музеи, пикантна кухня и не на последно място прочутата дижонска горчица. Не е пресилено определението за главния град на областта – Дижон (*Dijon*), като „перлата на Бургундия“. Богатото историческо минало на Бургундия е оставило отпечатък в Дижон, чиито жители са съхранили почти непокътнати вековни катедрали, дворци и паметници на културата.

Замъкът Д'Анси Льо Фран (*Château d'Ancy-le-Franc*)

Това е замък в департамента Йон, регион Бургундия. Построен е от италианския архитект Себастиано Серлио между 1544 и 1550 по поръчка на Антоан III дьо Клермон. Днес е собственост на частна компания. От 1983 г. е исторически паметник на Франция.

Замъкът Дьо Палто (*Château de Palteau*)

Намира се в община Армо в *департамент*а Йон, регион Бургундия. През Средновековието е бил крепост, заобиколена от ров, който все още е запазен. Сегашната постройка датира от времето на Луи XVIII.

Замъкът Комарин (*Château de Commarin*)

Намира се в департаментa Кот д'Ор, регион Бургундия, в близост до крепостта Шатоньоф и на 40 km западно от Дижон. В самото начало това е била римска вила, която през следващите векове е превърната в замък. Комарин е собственост на един и същи знатен род като никога не е продаван, не е засегнат от войни и за щастие не е разграбен през Френската революция. Замъкът разполага с парк от 5 ha, оформен по английски маниер, богат интериор от XVII и XVIII в. и уникална колекция от семейни килими от XVI век. с хералдически и алхимически символи.

Крепостта Шатоньоф (*Châteauneuf*)

Намира се в департаментa Кот д'Ор в Бургундия, на 42 km североизточно от Дижон и е близо до Автомагистрала А6. Има типичната за XV век военна архитектура. Целият ансамбъл е изграден от каменни блокове с дължина 75 m и ширина 35 m и е разположен на скалисто възвишение на 475 m надморска височина.

Крепостта е построена през 1132 г. от Жан дьо Шодне за малкия му син, който я наследява през 1175 г. и става известен като Жан I дьо Шатоньоф. По време на Френската революция всички кралски символи и гербове из крепостта са разрушени, а самата крепост е продадена на търг и сменя различни собственици до 1936 г., когато граф Жорж дьо Вог я дарява на френската държава. Оттогава крепостта с прилежащото ѝ село са обявени за защитен обект.

Замъкът Андре Зилтнер (*Château Andre Ziltener*)

Намира се в Шамбол-Мюзини (*Chambolle-Musigny*) и се счита за един от най-величествените имоти на Бургундия. Сградите са внимателно реставрирани, тъй като замъкът се намира на известния винен маршрут Route des Grands Crus. Замъкът е популярен не само като място за срещи, за всички любители на виното, на неговата територия е създаден четири звезден хотел. Привлича спортисти, туристи или хора, които просто са решили да разпуснат в атмосфера на лукс и специален уникален исторически чар. Крепостта е построена през 1709 г. за първия президент на Бургундския парламент на мястото на древното цистерианско абатство. Разположен е в съседство с известния замък Chateau Clos de Vougeot и е заобиколен от многочислени, известни в целия свят винени региони. От самото си основаване Chateau Andre Ziltener е заемал централно място в историята на Бургундия, тъй като е бил резиденция на много важни персони от аристократическите и обществено-политическите кръгове на обществото. Преди Френската революция земите на замъка се обработвали от монасите цистерцианци. В замъка има музей на виното, където на почетно място са изложени експонатите от този период. В него се правят дегустации на най-изисканите бургундски вина. Хотелът разполага с десет стаи, обзаведени с много вкус, като всяка от тях носи името на една от известните марки бургундско вино. Всички стаи са мебелирани със старинни мебели, разкошни килими, гоблени и мрамор. Хотелът разполага и с конферентна зала за 20 човека. За гостите се организират екскурзии до близките градове Бон и Дижон, както и посещение на замъка Clos de Vougeot.

Замъкът Гермоли (*Château de Germolles*)

През 1380 г. Филип Смелият (Philippe le Hardi), херцог на Бургундия, купува крепостта на Гермоли за съпругата си Маргарет Фландърска (Marguerite de Flandre). С помощта на най-добрите художници от бургундската школа (Клаус Слутер, Жан де Бомец) херцогинята го превръща в луксозен дом. Гермоли е не само едно от малкото дворцови и княжески резиденции от онова време във Франция, но и единственото селско имение (*demeure de plaisance*) на

херцозите на Бургундия, което се е запазило толкова добре. Семейството е притежавало 50 шата в региона, в това число и 20 дворци.

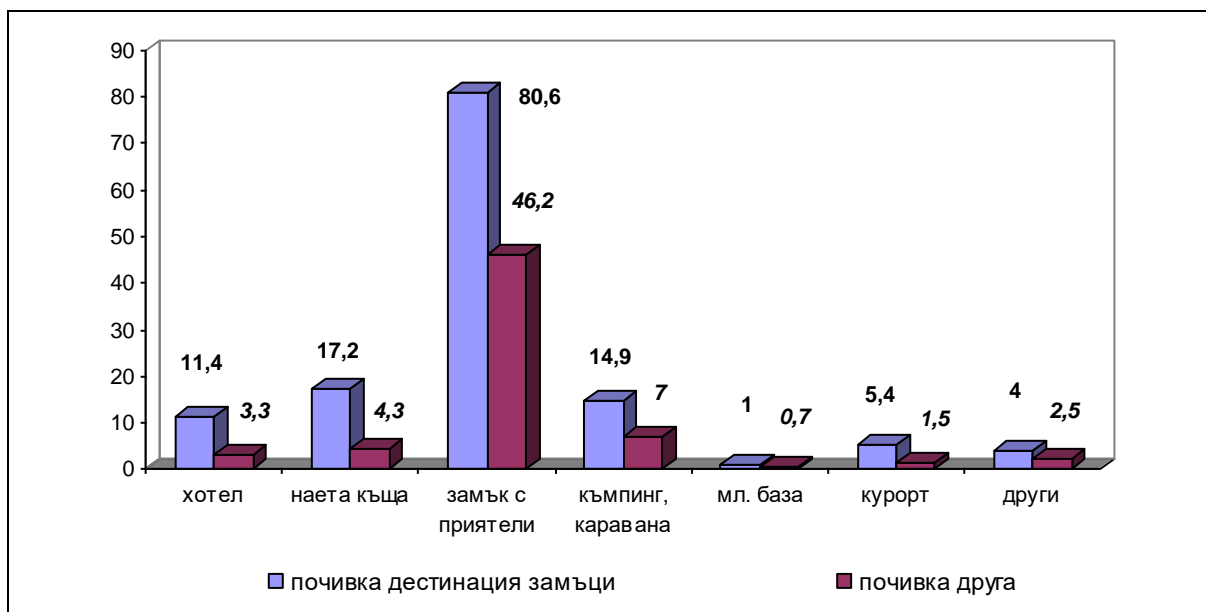
Кръглите прозорци и сводестият таван в голямата крипта разкриват красотата на архитектурата от XIII и XIV век. През 1389 г. херцозите посрещат в него крал Карл V. Тук за него е построена стая за лична молитва и астрономически часовник, който е една от най-съвременните за XIV век технологии. *Архитектурата на замъка* е смесица от периоди и стилове, с кухни, стаи с високи тавани и ренесансови камини, дървени подове и величествен мебели, както и удобни стаи. Въпреки факта, че зеленото вече е избледняло, а цифрите са изгубили първоначалния блясък на златото, стаите все още носят величието на отминалото време.

ПРОФИЛ НА ТУРИСТА

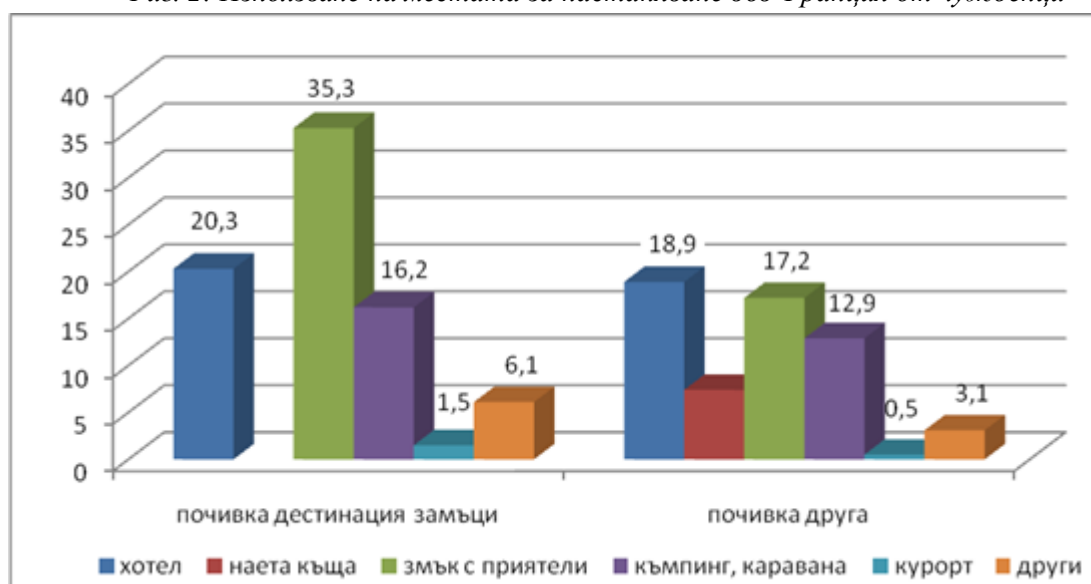
Статистическият годишник на Френската Национална Федерация за туристическите райони дава най-красноречива информация за типичния летовник в замък. Данните сочат, че престоят му е средно 13 дни, основното му занимание е посещение на района, разходки, излети или походи на къси разстояния, риболов, дегустация на марките вина в запазената средновековна обстановка. Само доброто познаване на мотивацията (често различна) и на нуждите на потенциалните туристи може да позволи да се изработват оферти с адаптирани туристически продукти. А мотивите, които тласкат хората към почивка в средновековна среда, са разнообразни, но на преден план излизат запознаване с историята, спокойствието, чистия въздух, социалните контакти и досега до природата. Типично за туристите, които практикуват този вид туризъм, е желанието им за пространство, за потапяне в автентичната атмосфера на вече отминали рицарски времена, за запознаване с културно-историческото наследство на Франция. На туристическия пазар са особено атрактивни дестинациите из замъците на Франция. Дестинация „Замъците по Лоара“ е най-използваната, но и замъците в регионите Ил дьо Франс, Бургундия-Франш Конте и Гранд Ест също се радват на нестихващ интерес. Тук повечето замъци са свързани с културно-историческия и винения туризъм.

Френските замъци са най-популярни сред туристите пристигащи от Великобритания, Германия, Белгия и Люксембург. Това се дължи не само на териториалната им близост, но и на историческата им обвързаност с Франция и нейното културно-историческо наследство. Прави впечатление, че се регистрират и съществени пристигания от отдалечени страни като САЩ, Австралия и др., които са привлечени от средновековната европейска атмосфера, запазена в замъците.

По-трудно е да се дадат данни за французите, защото те почиват предимно при приятели или във вторите си жилища. Престоят им е по-краткотраен, но пък по-често посещават тези райони; средния им престой е около 13 дни.

Фиг. 2: Използване на местата за настаняване във Франция от чужденци

Фиг. 3: Използване на местата за настаняване във Франция от местното население

В проведените от Френската Национална Федерация за туристическите райони анкети и проучвания ясно личи промяната в профила на мотивите и поведението на туристите. До началото на 90-те години почиващите са:

Според типологията на туриста, възприета от Коен-Плог се открояват следните типове туристи:

- ✓ *Практични туристи* – привличат ги умерените цени, като тук се включват предимно възрастни хора без деца, както и училищни групи изучаващи историята на Франция;
- ✓ Туристи, изпитващи *антипатия към масовото общество*.

От средата на 90-те години се забелязва изменение на мотивационния профил на туриста като се прибавят и:

- ✓ Хора, с чувство за отговорност към природата и с желание да се запознаят с технологията на отглеждане на лозя и производство на вино;
- ✓ Хора, ориентирани към земята и добрия живот;

- ✓ Туристи от типа „пътешественик“⁶ (според Коен) или „алооцентрик“ (според Плог); Те избягват контактите с масовите туристи и туристическите инстанции. Идентифицират се с общността, живеят с местните хора и се опитват да възприемат навиците им. Привличат ги нови места и нетрадиционни култури. Поемат риск и са търсачи на силни усещания. Участват в извършването на трудови дейности заедно с местните жители.

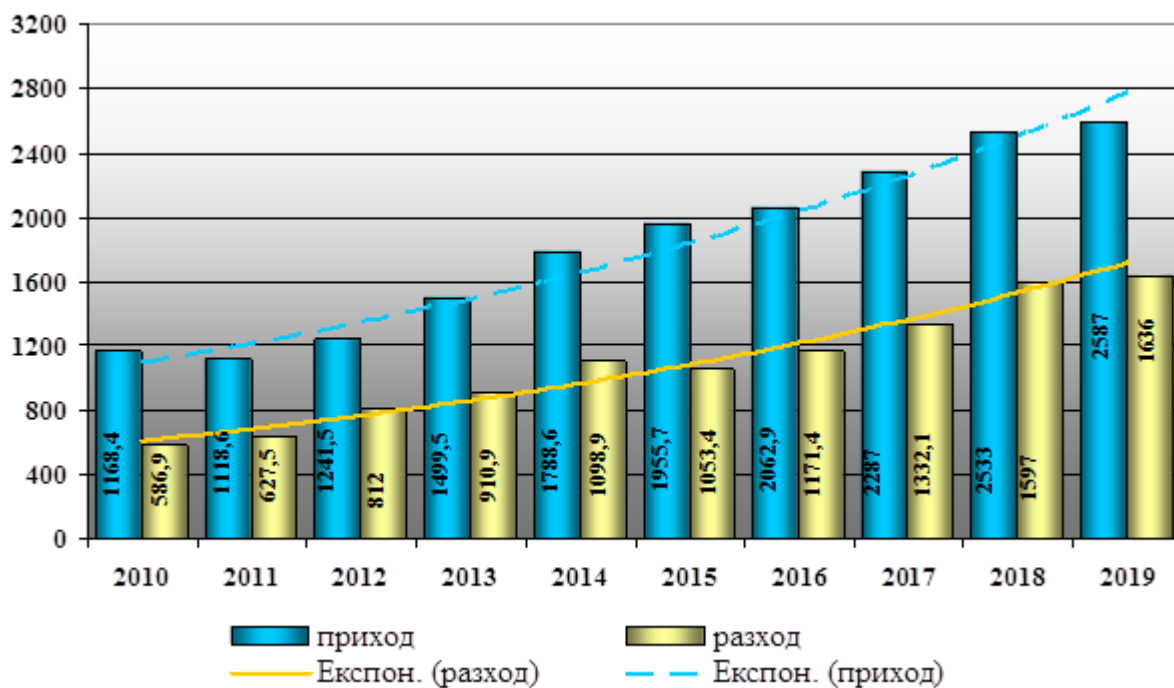
В последните години започна да се изгражда и една нова представа за съвременния турист, във връзка с утвърждаването на еко туризма. Той е благоразумен, критичен потребител, непретенциозен, приспособим, приема типичното и националното, внимателен, деликатен, тактичен, експериментиращ и готов да се учи.

Голяма разлика има в това какви занимания предпочитат чужденците и какви французите. Най-голям процент от запитаните чужденци с какво се занимават по време на дестинацията „Замъци“ са отговорили, че посещават паметници и други културни забележителности – 46 %, след това са занимания около водни басейни – 24 %, следвани от спортни занимания и др. Големият дял на посещения на паметници и музеи е съвсем обясним за чужденците, тъй като те проявяват по-голям интерес и към културното наследство. Точно затова са и избрали дестинация, свързана със замъците в тези региони. Заниманията на французите се подреждат по съвсем различен начин. Една голяма част от тях почиват във вторите си жилища и се занимават с градинарство (почти 27 %), 17 % посещават културни паметници и природни забележителности, а 14 % се занимават със спорт. Има тенденция на засилен интерес към лова и риболова. Стабилната тенденция на постоянно повишение броя на туристите чужденци по дестинациите „Пътя на виното“, „Пътя на шампанското“ и „Кралските замъци и дворци“ в разглежданите региони във Франция през последните години продължава. През 2018 г. техният брой е 8 532 972, с ръст от 10,4 % спрямо 2017 г.

Анализирайки данните за приходи и разходи от туризма в разглежданите региони се вижда че всяка година разходите плавно нарастват, което довежда до нарастване на приходите. На диаграма 4 с пресечена линия е показан трендът (като експоненциална крива) на приходите от трите основни дестинации – „Пътя на шампанското“, „Пътя на виното“ и „Кралските замъци“ в трите разглеждани региона.

Сравнявайки трендът на приходите с трендът на разходите (непрекъсната линия) се забелязва, че стръмността на тренда на приходите е по-голяма. Това показва, че инвестициите направени в реставрацията на замъците и културните паметници на вече цитираните дестинации в разглежданите региони се отплащат с повишаване на печалбите.

⁶ COHEN, E. Toward a sociology of international tourism. *Social research*, 39(1), 1972, pp. 164–182

Фиг. 4: Приходи и разходи за замъците в разглежданите региони (млн. €)

ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛНИ ЕФЕКТИ

Замъците като туристически ресурс са характеризират с многократност на използването, относително ниска капиталоемкост за усвояването и използването им, необходимост от опазване. Икономически и социални ефекти от туризма свързан със замъците в разглежданите региони на Франция са:

- покачване цената на земята;
- по-добра база за удобствата на местното население поради подобрене на регионалната инфраструктура;
- разнообразие в трудовата работна сила;
- допълнителни приходи за местното население;
- подобрене на аграрната околна среда и покачване на социално-икономическия статус на тези региони;
- насърчаване културното разнообразие;
- запазването на националното наследство, оценката на бита и традициите на местното население и уважението към техния личен живот и достойнство;
- увеличаване съзнанието за “усещане” на природата и минимизиране отрицателните последици от туристическите пътувания върху околната среда.

ЗАКРИЛА, ОПАЗВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА КУЛТУРНИТЕ ПАМЕТНИЦИ

Близо 45 000 сгради са защитени като исторически паметници във Франция, както и над 300 000 движими предмети. Една трета от историческите паметници принадлежат на битовата архитектура, 29,6% са религиозни сгради, а почти половината (49,4%) частна собственост. Всяка година около 300 сгради и 1500 подвижни обекти са защитени като исторически паметници.

Изброените паметници са изключително впечатляващи не само с историческата даденост, но и с богатството на мероприятия, с които се цели не само осигуряването на средства за

опазването и поддържането им, а и намирането на дом за културното общуване на вековете. Концерти, литературни четения, чествания по романтични поводи, хотели, изискани ресторанти, дегустиране на вина и сирена – на всичко това домакин днес са няколкото замъка в разглежданите региони.

Поради всичко това последните десет години се наблюдава траен интерес към дестинациите „Пътят на шампанското“, „Пътят на виното“ и „Кралските замъци и дворци“. Въпреки че постигнатото е много и туризмът, свързан със замъците на Франция се развива бързо в последните години, все още всички дейности се извършват с уговорката, че трябва да се запазва бдителността към опазването на природната среда, към сигурността и начина на живот на туристите и на постоянните жители в туристическите райони.

В законодателството на Франция се посочва кои ще бъдат източниците на финансиране във фонда за опазването на паметниците на културата от разрушаване или от тяхното изнасяне извън територията на страната. На първо място това са *държавните субсидии*. Втората форма на финансиране е *компенсацията*, като обикновено компенсация се заплаща на собствениците на обекти на културата в случаите, в които осъществяването на издръжката е свързана с неудобства, които са по-големи от обичайните.

Обикновено правомощия в областта на финансирането за опазването на културно-историческото наследство има министърът на образованието и културните дейности, който съвместно с министъра на финансите издава наредба в тази връзка. В случаите, в които е необходимо да се осъществи допълнително финансиране на посочените дейности за опазване на културно-историческото наследство, се създава специален фонд за осъществяването на това финансиране. Този фонд се управлява от министъра на образованието и културните дейности. Обикновено средствата във фонда се набират от дарения, глоби или съответно имуществени наказания, които са наложени за нарушаване на разпоредбите на законодателството, свързано с културно-историческото наследство.

Днес защитата на историческите паметници е осигурена чрез правни механизми. Те отварят възможността при определени условия собствениците да могат да получат техническа и научна подкрепа, както и финансова помощ от Министерството на културата, а така също и от различни местни власти, както и спонсорство за финансирането на операциите. Защитата поражда, в определени случаи, данъчни облекчения.

През последните години законодателният и регулаторен режим за историческите паметници претърпя дълбоки промени. Първо, „собственикът“ на исторически паметник вече е собственик на работата, предприета там. От него зависи да определи програмите за операции по поддръжка или реставрация, да избере основния изпълнител, техника, консултант, които ще отговорят за интервенциите. Тази пълна и цялостна отговорност на собственика обаче е придружена от много точни правила за изпълнение сведени от Министерството на културата. То е пряко отговорно чрез своите регионални служби и своите обществени заведения за поддържането и опазването на големи исторически паметници като катедралите и основните национални области, за които отговаря.

Законът на Франция от 1913 г. касаещ паметниците на културата е един от най-старите в тази област в света и често е приеман за модел. През годините той е претърпял промени, разбира се, но те не са драстични. Основните правни текстове относно сградите, класифицирани или регистрирани като исторически паметници, са групирани в Кодекса на наследството. Тези текстове разграничават процедурите за защита и процедурите за опазване на тези сгради. Те уточняват отговорностите на собствениците и тези на държавните служби и описват по-специално процедурите за разрешаване на строителни работи и квалификацията на ръководителите на проекти, които имат право да се намесят в този вид защитено наследство.

Защитата на обект определен като исторически паметник има следните предимства:

- Споменаване в документите за комуникация, разпространявани от Министерството на културата;
- Възможност за получаване на конкретни пътни знаци с логото;
- Разрешение за използване на логото във всички комуникационни и табелни документи;
- Задължение за вземане под внимание при определянето на местните градоустройствени планове (PLU);
- Възможност за данъчни облекчения и помощ за строителството.

Искането за защита може да идва от собственика на имота или, за сгради, от всяко лице, което има интерес към него (местна власт, сдружение за защита на наследството и др.). Инициативата за защита може да бъде поета и от държавните служби.

Регион **Ил дьо Франс** е третата по големина туристическа дестинация в света. През март 2018 г. е гласувана стратегия за развитие на туризма в **регион Гранд Ест**, която отговаря на изискванията за привлекателност, високи постижения и близост, за да насърчи сектор, който сам по себе си представлява 4% от регионалната заетост. По този начин регионът желае да насърчава многообразието, да увеличава туристическите потоци, да предоставя на предприятията икономически ползи и да създава работни места. С този план регионът на Гранд Ест се ангажира с по-нататъшно укрепване и развитие на този опит и творчески туризъм.

В стратегията за развитие на туризма в **регион Бургунд-Франш-Конте**, приета през 2018 г. се залага на създаване на по-добри и привлекателни сайтове, които да изградят имиджа на региона като туристическа дестинация и улеснят потенциалните туристи. Залага се на дестинации, свързани със съществени и много големи събития, на винен и гастрономичен туризъм, бизнес туризъм. Създават се масиви, които са важна част от туристическата дейност. Регионът развива силен потенциал за различност на туристическо предлагане.

И в трите региона все още има недостиг на добре квалифицирани туристически кадри. От 2015 г. насам се работи и по въпроса за иновации и подпомагане на малките туристически фирми.

1. Туристическият сектор във Франция получи сериозен удар след избухването на пандемията (Covid 19), отбелязва CNBC. Може да се отчете с от 30% до 40% първоначален спад в потока на туристите. Това ще окаже сериозно въздействие върху икономиката на Франция. На фона на забраните за пътувания и отлаганията на полети и други, търсенето на самолетни дестинации е спаднало значително, което води до над 200 000 анулирания на полети. За сметка на това туристически бюра, туристически обекти, музеи и др. предлагат виртуални турове в интернет и социалните мрежи, като канят интернет потребителите да участват. Тази година, предвид световната, са взети по-интензивни маркетингови експанзии – във всички сайтове са обявени големи намаления за наемането на замъци за почивка.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Безспорни са успехите на Франция в предлагането на туристическия пазар на един специфичен продукт като почивката в средновековните замъци. Факт е, че от чужденци, които посещават годишно страната, около 7 млн. приоритетно се отправят към разгледаните дестинации. Това пътуване във времето на френските крале. Най-важното безспорно е запознаването с богатото историческо наследство на Франция, с нейната невероятна природа, с вкуса на френските вина и сирена.

Бъдещите цели и мерки относно развитието най-общо са насочени към:

- Включване на туризма, свързан със замъците в глобалното развитие на туризма и в регионалната политика.;
- Създаване на местни структури за поддържане на този вид туризъм и за координация между местните интереси и националните органи, отговарящи за туризма;

- Определяне на обекта и границите на туристическото развитие според количествени и екологични критерии;
- Подобряване на информираността на настоящата и потенциална клиентела за условията на настаняване и предлаганите атракции. Осигурена е по-добра комуникация между местата за прием на туристи чрез създаване на единна информационна мрежа.

Приходите от туристите се увеличават всяка изминала година и това води до все по-големи инвестиции в сферата на туризма. В съчетание с великолепните географски и исторически ресурси това ще доведе до ревитализиране на отрасъла.

References:

1. KRASIMIROV M. 2001. Welcome to France. Sofia, Kolibri Publishing House
2. KRASTEVA V. 2014. Geography of Tourism, Varna, Ed. Science and economics
3. MARKOV, I., N. APOSTOLOV. 2008. Tourist resources. V. Tarnovo, ASTARTA
4. French Cultural Heritage Act, 2020
5. Statistical Yearbook of the French National Federation for Tourist Areas, 2019
6. [Historique de la construction](#) (25.10.2020)
7. [Le patrimoine naturel du parc naturel régional de Lorraine](#) (25.10.2020)
8. [PIB régionaux par habitant en 2007](#) (25.10.2020)
9. <http://www.ambafrance-bg.org/spip.php?article512> (25.10.2020)
10. <http://www.citypopulation.de> (25.10.2020)
11. <https://www.grandest.fr/en/presentation-of-the-region/> (25.10.2020)
12. <https://www.grandest.fr/en/enjoy-a-tourism-experience-in-the-grand-est/> (25.10.2020)
13. <https://www.champagne-ardenne-tourism.co.uk/discover/weekend-town> (25.10.2020)
14. <https://www.larousse.fr/encyclopedie/region-france/%C3%8Ele-de-France/124799> (25.10.2020)
15. <https://fr.wikipedia.org/wiki/Bourgogne-Franche-Comt%C3%A9> (25.10.2020)
16. [Notre Dame was '15 to 30 minutes' away from complete destruction](#) (25.10.2020)
17. [France's AXA provided insurance cover for two Notre-Dame contractors](#) (25.10.2020)
18. <https://fr.statista.com/themes/3579/les-vacances-en-france/> (25.10.2020)